

Kriminaalmenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seadus (ametiprivileegid)

§ 1. Kriminaalmenetluse seadustiku muutmine

Kriminaalmenetluse seadustikus tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 12 täiendatakse lõikega 3¹ järgmises sõnastuses:

„(3¹) Kui kinnisel istungil arutatakse kriminaalasja advokaadi suhtes seoses tema kutsetegevusega, võib kohtuistungil viibida advokatuuri esindaja.“;

2) paragrahvi 38 lõike 1 punktis 3 asendatakse tekstiosa „käsoleva seadustiku §-des 71–73“ tekstiosaga „käsolevas seadustikus“;

3) paragrahvi 41 täiendatakse lõigetega 7 ja 8 järgmises sõnastuses:

„(7) Lepingulise esindaja volitusi tõendab volikiri. Advokaadist esindaja volitusi eeldatakse.

(8) Kui advokaat ei tegutse vahetult kliendi juuresolekul, võib menetleja põhjendatud kahtluse korral nõuda volikirja või muus vormis kinnitust advokaadi volituste kohta.“;

4) paragrahvi 42 täiendatakse lõigetega 4–6 järgmises sõnastuses:

„(4) Lepingulise kaitsja volitusi tõendab volikiri. Advokaadist kaitsja volitusi eeldatakse.

(5) Kui advokaadist kaitsja ei tegutse vahetult kaitsealuse juuresolekul, võib menetleja põhjendatud kahtluse korral nõuda volikirja või muus vormis kinnitust advokaadi volituste kohta. Kahtlustatava või süüdistatava tahte väljaselgitamiseks peab menetleja tagama viivitamatu ja takistusteta võimaluse advokaadil kinnipeetud või vahistatud kahtlustatava või süüdistatavaga kohtuda.

(6) Kui menetlejal tekib põhjendatud kahtlus, et advokaadi eesmärk kinnipeetu või vahistatuga kohtumisel ei ole kaitseõiguse teostamine, vaid menetlusseisundi kuritarvitamine, mis võib soodustada uue kuriteo toimepanemist või kinnipidamiskoha sisekorra rikkumist, võib menetleja kohtumise edasi lükata, teavitades sellest viivitamata advokatuuri. Sellisel juhul määrab advokatuur viivitamata esindaja, kes selgitab välja advokaadi volituse või kliendi tahte volituse andmiseks ning teavitab sellest viivitamata menetlejat.“;

5) paragrahvi 63 lõikes 1¹ asendatakse tekstiosa „ja § 126⁷ lõikes 2“ tekstiosaga „, § 126² lõikes 4¹ ja § 126¹⁰ lõikes 4“;

6) seadustikku täiendatakse §-dega 64¹–64³ järgmises sõnastuses:

„§ 64¹. Ametiprivileeg

(1) Ametiprivileeg on õigus keelduda kriminaalmenetluses teabe avaldamisest oma ameti või kutsetegevuse tõttu. Ametiprivileeg on:

1) Eestis registreeritud usuorganisatsiooni vaimulikul temale erapihil või hingehoidlikul vestlusel usaldatu kohta;

2) advokaadil, sealhulgas advokatuuri assotsieerunud liikmel ja välisriigi advokaadil, õigusteenuse saamiseks tema poole pöördumise ja õigusteenuse osutamise käigus temale teatavaks saanud asjaolu, õigusteenuse osutamiseks tema koostatud teabe ja osutatud õigusabi sisu kohta;

3) ajakirjanduslikul eesmärgil informatsiooni töötleva isikul või temaga püsivas eraelulises lähedases suhtes oleval isikul teabe kohta, mis võimaldab tuvastada ajakirjanduslikul eesmärgil konfidentsiaalselt teavet andnud isikut;

4) tervishoiuteenuse osutajal, tervishoiutöötajal ja tervishoiuteenuse osutamisel osaleval isikul temale seoses tervishoiuteenuse osutamisega usaldatud teabe või tervishoiuteenuse osutamise käigus teatavaks saanud tervisesse puutuva asjaolu kohta;

5) käesoleva seadustiku § 203² lõikes 2 nimetatud vahendajal temale käesoleva seadustiku kohase vahendusmenetluse käigus menetlusosaliste poolt usaldatud teabe kohta;

6) notaril ja patendivolinikul temale seoses ametitegevusega teatavaks saanud asjaolu kohta;

7) pankrotihalduril ja haldusmenetluse, sealhulgas riikliku järelevalve teostajal temale pankroti- või haldusmenetluse käigus menetlusele allutatud isiku poolt karistuse ähvardusel antud teabe kohta, kui vastavas eriseaduses ei ole sätestatud teisiti;

8) kaitsjal süüteasjas õigusteenuse osutamise käigus temale teatavaks saanud asjaolu, õigusteenuse osutamiseks tema koostatud teabe ja tema osutatud õigusabi sisu kohta;

9) kohtunikul vaikimiskohustusega hõlmatud asjaolu ja kohtulahendi tegemisel toimunud arutluste sisu kohta.

(2) Ametiprivileeg laieneb ka käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud ametiprivileegiga isikute ameti- või kutsetegevuses vahetult osalevale vajalikule abipersonalile, kellel on seadusest või lepingust tulenev teabe saladuses hoidmise kohustus.

(3) Teave ei ole ametiprivileegiga hõlmatud, kui selle avaldamisega on nõustunud isik, kelle kaitseks on ametiprivileegiga isikule saladuse hoidmise kohustus pandud, või kui ametiprivileegiga isik on selle teabe saladuses hoidmise kohustusest vabastatud muus menetluses.

(4) Teabe kriminaalmenetluses avaldamise nõusoleku tagasivõtmine ei piira enne tagasivõtmist nõusoleku alusel avaldatud teabe edasist avaldamist ja seda teavet sisaldava tõendi kasutamist kriminaalmenetluses.

(5) Ametist lahkumine ei tühista ametiprivileegi teabe suhtes, mille isik sai ametis olles.

(6) Isikul, kelle kaitseks on ametiprivileegiga isikule saladuse hoidmise kohustus pandud, on õigus keelduda avaldamast tema ja ametiprivileegiga isiku vahel toimunud suhtluse sisu, mis on ametiprivileegiga hõlmatud.

(7) Muus seaduses või lepingus sätestatud konfidentsiaalsuskohustus ja sellest vabastamise tingimused kriminaalmenetluses tõendi kogumist ega selle lubatavust ei piira.

§ 64². Ametiprivileegiga hõlmatud teavet sisaldava tõendi kogumine

(1) Kui käesolevas seadustikus ei ole sätestatud teisiti, võib ametiprivileegiga hõlmatud teavet sisaldavat tõendit koguda kohtu või eeluurimiskohtuniku loal. Luba antakse, kui:

1) isik, kelle kaitseks on saladuse hoidmise kohustus pandud, on oma käitumisega loobunud saladuse hoidmisest;

2) teave ei ole enam saladuses menetleja tegevusest sõltumatutel põhjustel, välja arvatud juhul, kui ametiprivileegiga isik ja see isik, kelle kaitseks on ametiprivileegiga isikule saladuse hoidmise kohustus pandud, on omalt poolt võtnud kõik mõistlikud meetmed saladuse hoidmiseks;

3) taotletakse käesoleva seadustiku § 64¹ lõike 1 punktis 3 nimetatud ametiprivileegiga hõlmatud teavet sisaldava tõendi kogumist, mis on vältimatult vajalik kriminaalmenetluse eesmärgi saavutamiseks kriminaalasjas, mille esemeks on esimese astme kuritegu, kui tõendite kogumine muude menetlustoimingutega ei ole võimalik või on oluliselt raskendatud ning tõendi kogumiseks on ülekaalukas avalik huvi;

4) taotletakse käesoleva seadustiku § 64¹ lõike 1 punktides 4–7 sätestatud ametiprivileegiga hõlmatud teavet sisaldava sellise tõendi kogumist, mis on vältimatult vajalik kriminaalmenetluse eesmärgi saavutamiseks, kui tõendi kogumist õigustab kuriteo raskus ja laad ning tõendi kogumisega ei riivata põhjendamatult isikuõigusi, või

5) ametiprivileegiga hõlmatud teavet sisaldava tõendi kogumine on vältimatult vajalik kriminaalmenetluse eesmärgi saavutamiseks kriminaalasjas, kus on põhjendatud alus kahtlustada asjaomast ametiprivileegiga isikut kuriteo toimepanemises.

(2) Luba ametiprivileegiga hõlmatud teavet sisaldava tõendi kogumiseks võib sisalduda menetlustoimingu tegemise loas või määruses.

(3) Kui seaduses ei ole ette nähtud teisiti, on isikul, kes kokkuleppel ametiprivileegiga isikuga või vastavalt seadusele valdab teavet, mis võib olla hõlmatud ametiprivileegiga, õigus keelduda sellist teavet menetlejale avaldamast, kui ametiprivileegiga hõlmatud teavet sisaldava tõendi kogumine ei ole käesoleva seadustiku kohaselt lubatud.

(4) Kohtuniku ametiprivileegiga hõlmatud teavet sisaldava tõendi kogumine on lubatud Riigikohtu üldkogu loal, kui tõendi kogumine on vältimatult vajalik kriminaalmenetluse eesmärgi saavutamiseks, tõendi kogumist õigustab kuriteo raskus ja laad ning tõendi kogumisega ei riivata põhjendamatult isikuõigusi. Kohtulahendi tegemisel toimunud arutlusi puudutava tõendi kogumiseks võib loa anda üksnes juhul, kui kohtunikku kahtlustatakse selles, et ta oma ametis pani toime karistusseadustiku 15. peatüki 2. jaos või §-des 241, 294, 296, 298, 299 või 311 sätestatud kuriteo.

§ 64³. Vastuväide menetlustoimingu käigus ametiprivileegi rikkumise kohta

(1) Kui menetlustoimingule allutatud isik leiab, et tema suhtes menetlustoimingu tegemisel kogub menetleja ametiprivileegiga hõlmatud teavet sisaldavat tõendit ilma loata või loa piire ületades, võib ta esitada menetlejale vastuväite, mis protokollitakse. Vastuväide tuleb esitada viivitamata.

(2) Kui menetleja vastuväitega nõustub, jätab ta vaidlusaluse tõendi kogumata ja tagastab vaidlusaluse teabekandja selle sisuga tutvumata.

(3) Kui menetleja vastuväitega ei nõustu ja menetlustoimingu edasilükkamine ohustaks tõendi säilimist, võib menetleja vaidlusaluse teabe selle sisuga tutvumata vastuväite esitaja juuresolekul talletada selliselt, et oleks tagatud teabe säilimine muutumatul kujul, välistatud selle õigustamatu ilmsikstulek ja tagantjärele tuvastatav teabega tutvumine (edaspidi *teavet*,

andmeid või teabekandjat pitseerima). Pitseeritud teavet säilitatakse menetleja juures ja see esitatakse eeluurimiskohtuniku nõudmisel talle tutvumiseks.

(4) Asjaomasel ametiprivileegiga isikul ja isikul, kelle kaitseks on ametiprivileegiga isikule saladuse hoidmise kohustus pandud, on õigus esitada eeluurimiskohtunikule taotlus käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud pitseeritud teabe tagastamiseks või kustutamiseks kahe tööpäeva jooksul arvates sellest, kui ükskõik kumb neist menetlustoimingu lõppemisest teada sai. Kui taotlust ei esitata, võib menetleja pitseri avada ja teabe kriminaaltoimiku juurde võtta.

(5) Eeluurimiskohtunik lahendab taotluse kümne päeva jooksul taotluse saamisest arvates, kuulates vajaduse korral ära prokuratuuri ja taotleja seisukohad ning tutvudes vaidlusaluse teabe ja kriminaaltoimikuga. Taotluse lahendamise määrukses võib eeluurimiskohtunik teha äravõetud teabe töötlemise kohta korraldusi, mis on vajalikud ametiprivileegi ülemäärase riive vältimiseks.

(6) Eeluurimiskohtuniku tehtud käesoleva paragrahvi lõikes 5 nimetatud taotluse lahendamise määruks on vaidlustatav määruskaebuse korras.“;

7) paragrahvi 66 lõikest 3 jäetakse välja tekstiosa „§-de 71–73“;

8) paragrahv 72 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„§ 72. Ütluste andmisest keeldumine ametiprivileegi alusel

(1) Tunnistajale võib esitada küsimusi asjaolu kohta, mis on hõlmatud ametiprivileegiga, kuid tunnistajal on õigus selle kohta ütluste andmisest keelduda.

(2) Tunnistajal ei ole õigust keelduda ütluste andmisest ametiprivileegiga hõlmatud asjaolu kohta, mille kohta ta on juba süüteo menetluses ütlusi andnud või mille kohta on tõendi kogumine lubatud käesoleva seadustiku § 64² kohaselt. Kõnealuse paragrahvi lõike 1 punkte 1–4 ei kohaldata advokaadi ja kaitsja ülekuulamisele ametiprivileegiga hõlmatud teabe kohta.

(3) Eriteadmistega isikul või tõlgil, kes kaasati menetlustoimikusse käesoleva seadustiku § 91² alusel, on õigus keelduda ütluste andmisest ametiprivileegiga hõlmatud asjaolu kohta, mis sai talle teatavaks menetlustoimikus osalemise käigus.

(4) Tervishoiutöötajal ei ole õigust ametiprivileegi alusel keelduda isiku kohtuistungil osalemise võimekuse hindamiseks vajalikus ulatuses kohtus ütluste andmisest sellise isiku tervise seisundi kohta, kes väidab, et ei saa tervise tõttu kohtuistungil osaleda.

(5) Kui tunnistaja keeldub ütluste andmisest, peab ta keeldumist menetlejale põhjendama. Kui prokuratuur kohtueelses menetluses leiab, et ütluste andmisest keeldumine on alusetu, võib ta esitada eeluurimiskohtunikule taotluse tuvastada tunnistajal ametiprivileegi alusel ütluste andmisest keeldumise õiguse puudumine. Eeluurimiskohtunik lahendab taotluse kümne päeva jooksul selle saamisest arvates, kuulates ära tunnistaja ja prokuratuuri seisukohad ning tutvudes vajaduse korral kriminaaltoimikuga.“;

9) paragrahvi 83 täiendatakse lõikega 1¹ järgmises sõnastuses:

„(1¹) Kui vaatluse eesmärk ei ole saavutatav advokaadi või kaitsja ametiprivileegiga hõlmatud teavet sisaldava teabekandjaga tutvumata, juhendatakse vaatluse toimetamisel käesoleva seadustiku §-s 91² sätestatud korrast.“;

10) paragrahvi 88 täiendatakse lõikega 1¹ järgmises sõnastuses:

„(1¹) Kui advokaadi või kaitsja läbivaatuse eesmärk ei ole saavutatav ametiprivileegiga hõlmatud teavet sisaldava teabekandjaga tutvumata, juhindutakse läbivaatuse toimetamisel käesoleva seadustiku §-s 91² sätestatud korrast. Kuni kohtumääruse tegemiseni tuleb advokaadilt või kaitsjalt ära võetavad teabekandjad, mis võivad sisaldada ametiprivileegiga hõlmatud teavet, tema juuresolekul pitseerida käesoleva seadustiku § 64³ lõikes 3 sätestatud korras.“;

11) seadustiku 3. peatüki 5. jao pealkirjas asendatakse tekstiosa „päring sideettevõtjale“ tekstiosaga „päringud“ ning 5. jagu täiendatakse §-ga 90² järgmises sõnastuses:

„§ 90². Päring tervise infosüsteemi

(1) Menetleja võib isiku nõusolekul teha päringu tema kohta tervise infosüsteemis hoitavate andmete saamiseks.

(2) Isiku nõusolekuta võib käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud päringu teha prokuratuuri taotlusel ja eeluurimiskohtuniku loal või kohtumääruse alusel andmete kohta, mis on vältimatult vajalikud kriminaalmenetluse eesmärgi saavutamiseks, kui andmete pärimist õigustab kuriteo raskus ja laad ning sellega ei riivata põhjendamatult isikuõigusi.“;

12) paragrahvi 91 lõikes 3 asendatakse tekstiosa „notari- või advokaadibüroos või ajakirjanduslikul eesmärgil informatsiooni töötleva isiku juures“ sõnadega „ametiprivileegiga isiku tööruumides“;

13) paragrahvi 91 lõike 4 punkti 2 täiendatakse pärast sõna „põhjendus“ tekstiosaga „, sealhulgas põhjendus ametiprivileegi riive õigustamiseks käesoleva seadustiku § 64² kohaselt“;

14) paragrahvi 91 lõige 8 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(8) Ametiprivileegiga isiku tööruumi läbiotsimise juures on õigus viibida ametiprivileegiga isikul, kelle juures läbi otsitakse. Kui tema läbiotsimise juures ei viibi, kutsutakse läbiotsimise juurde asjaomase ettevõtja, avalik-õigusliku kutseorganisatsiooni või ametiasutuse esindaja. Esindajal on läbiotsimise käigus õigus esitada käesoleva seadustiku § 64³ lõikes 1 nimetatud vastuväiteid ning teavitada läbiotsimisest pärast selle lõppu ametiprivileegiga isikut ja asjaomast ettevõtjat, avalik-õiguslikku kutseorganisatsiooni või ametiasutust.“;

15) seadustikku täiendatakse §-dega 91² ja 91³ järgmises sõnastuses:

„§ 91². Advokaadi või kaitsja valduse läbiotsimise erisused

(1) Advokaadibüroo, kaitsja tööruumi, advokaadi või kaitsja ametiprivileegiga hõlmatud teabe hoiustamiseks kasutatava muu ruumi, advokatuuri ruumi, advokaadi või kaitsja eluruumi või tema kasutatava sõiduki (edaspidi *advokaadi või kaitsja valdus*) läbiotsimiseks on alati nõutav eeluurimiskohtuniku luba ja läbiotsimise juures peab viibima advokatuuri määratud advokaat (edaspidi *advokatuuri esindaja*). Advokatuuri esindajaks ei saa olla advokaat, kes on või on olnud samas kriminaalasjas muu kriminaalmenetluse subjekt või kellel on huvide konflikt. Läbiotsimise juures on õigus viibida ka advokaadil või kaitsjal, kelle valdust läbi otsitakse, ja läbiotsitava advokaadibüroo või õigusbüroo pidajal.

(2) Advokaadi või kaitsja valduse läbiotsimise kohta antavas kohtumääruses märgitakse lisaks käesoleva seadustiku § 91 lõikes 4 sätestatule:

1) kas ja millises ulatuses on otsinguid lubatud toimetada ametiprivileegiga hõlmatud andmete hulgas;

2) milliseid abinõusid tuleb läbiotsimise käigus rakendada, et vältida ametiprivileegiga hõlmatud teabe õigustamatut ilmsikstulekut;

- 3) kas ja milliste tingimustel läbiotsimise juurde kaasata tõlk või eriteadmistega isik;
- 4) kas ja millises ulatuses on läbiotsimisel lubatud ametiprivileegiga hõlmatud teavet sisaldavaid teabekandjaid ära võtta ja neis talletatud andmeid kopeerida ning kuidas toimida ära võetud teabekandja või kopeeritud andmetega, mis ei seonu menetletava kriminaalasjaga.
- (3) Advokaadi või kaitsja valdust ei või läbi otsida ametiprivileegiga hõlmatud teavet sisaldava tõendi kogumiseks, välja arvatud juhul, kui on täidetud kõik järgmised tingimused:
- 1) advokaadi, kaitsja või advokatuuri töötaja või nende juures tegutseva käesoleva seadustiku § 64¹ lõikes 2 sätestatud isiku suhtes esineb põhjendatud kuriteokahtlus;
- 2) on alust arvata, et otsitavad ametiprivileegiga hõlmatud andmed on seotud menetletava kuriteoga;
- 3) tõendusteavet ei ole võimalik õigeaegselt ja kriminaalmenetluse huve oluliselt ohustamata saada muude toimingutega.
- (4) Advokatuuri esindaja on kohustatud:
- 1) hoolsalt ja põhjendamatult viivitusega toimetama otsinguid ning eraldama menetletava kriminaalasjaga seotud andmed ametiprivileegiga hõlmatud andmete hulgas vastavalt läbiotsimismäärusele ja arvestades menetleja juhiseid ning need menetlejale üle andma;
- 2) jälgima, et advokaadi või kaitsja ametiprivileegiga hõlmatud teave oleks kaitstud õigustamatu ilmsikstuleku eest;
- 3) hoidma saladuses talle kriminaalmenetluse käigus seoses advokatuuri esindamisega teatavaks saanud teavet;
- 4) tegema vajaduse korral ettepaneku eriteadmistega isiku või tõlgi kaasamiseks otsingu toimetamisse või andmete eraldamisse;
- 5) teavitama advokatuuri ja menetlejat viivitamata, kui tal ilmneb huvide konflikt.
- (5) Advokatuuri esindajal on õigus:
- 1) tutvuda mõistliku aja jooksul enne läbiotsimist läbiotsimismäärusega ja prokuratuuri loal vajalikus ulatuses kriminaalasja materjalidega;
- 2) esitada taotlusi, kaebusi ja vastuväiteid, mis protokollitakse;
- 3) kasutada tehnikavahendeid käesoleva seadustiku § 47 lõike 1 punktis 5 sätestatud alustel;
- 4) avaldada advokatuuri juhatusele läbiotsimisel osalemisega seonduvat teavet tasustamiseks ja juhatuse muude ülesannete täitmiseks vajalikus ulatuses.
- (6) Läbiotsimiskohast kaasa võetav teave, mille hulgas võib olla sellist ametiprivileegiga hõlmatud teavet, mis ei seonu menetletava kriminaalasjaga, pitseeritakse läbiotsimiskohas advokatuuri esindaja juuresolekul. Pitseri võib advokatuuri esindaja juuresolekul avada käesoleva paragrahvi kohaseks andmete eraldamiseks. Menetleja võib pitseri ilma advokatuuri esindaja juuresolekuta avada üksnes toiminguks, mille käigus teavet ei saa muuta ega sellega tutvuda.
- (7) Advokaadi või kaitsja ametiprivileegiga hõlmatud andmete hulgas toimetab kooskõlas läbiotsimismäärusega otsinguid menetleja juhendamisel advokatuuri esindaja või viimase juuresolekul kriminaalasja menetlevast uurimisasutusest ja prokuratuurist sõltumatu kohtu määratud eriteadmistega isik, kes eraldab läbiotsimismääruses ära võtta lubatud andmed muudest ametiprivileegiga hõlmatud andmetest, jälgides, et ametiprivileegiga hõlmatud teave ei tuleks õigustamatult ilmsiks, ja annab need menetlejale üle.

(8) Ametiprivileegiga hõlmatud andmeid, mille äravõtmine ei ole lubatud, hoitakse pitseeritud teabekandjal kriminaaltoimiku juures ning hävitatakse advokatuuri esindaja juuresolekul pärast kriminaalasja lõpplahendi jõustumist, kui läbiotsimismääruses või kriminaalasja lõpplahendis ei ole määratud, et teabekandja tagastatakse isikule, kellelt see ära võeti.

(9) Kui andmete eraldamine ei toimu läbiotsimiskohas, võimaldatakse andmete eraldamise juures viibida isikutel, kellel on käesoleva paragrahvi lõike 1 kohaselt õigus viibida läbiotsimise juures.

(10) Menetleja võib advokatuuri esindaja nõusolekul kaasata otsingute toimetamisse või andmete eraldamisse tõlgi või muu eriteadmistega isiku, kui see on vältimatult vajalik. Sellisel juhul tuleb võtta meetmeid, et kaasatud isiku kokkupuude ametiprivileegiga hõlmatud teabega oleks võimalikult väike. Kaasatud isikule selgitatakse, et tal ei ole lubatud avaldada ametiprivileegiga hõlmatud teavet, mis talle andmete eraldamise või otsingute käigus teatavaks sai, ning ta peab kinnitama endal huvide konflikti puudumist.

(11) Kui menetleja leiab, et advokatuuri esindaja on eriteadmisi vajaval juhul jätnud nõusoleku eriteadmistega isiku kaasamiseks põhjendamatult andmata, võib prokuratuur esitada eeluurimiskohtunikule taotluse eriteadmistega isiku kaasamiseks. Prokuratuuri taotlus lahendatakse viie päeva jooksul selle saamisest arvates.

(12) Kui menetleja leiab, et advokatuuri esindaja ei toimeta otsinguid erapooletult või piisava hoolikusega, võib eeluurimiskohtunik prokuratuuri taotlusel määrata otsingute toimetamiseks mõistliku tähtaja või kohustada advokatuuri määrama uue esindaja, kuulates enne ära prokuröri ja advokatuuri esindaja. Prokuratuuri taotlus lahendatakse viie päeva jooksul selle saamisest arvates.

(13) Kahtluse korral, et advokatuuri esindaja on jätnud läbiotsimismääruses nimetatud andmed muudest ametiprivileegiga hõlmatud andmetest eraldamata, võib prokuratuur taotleda eeluurimiskohtunikult vaidlusaluste andmete kontrollimist, pitseerides vaidlusaluse teabe advokatuuri esindaja juuresolekul ja tehes vajalikud korraldused, et eeluurimiskohtunik saaks teabega tutvuda. Kui eeluurimiskohtunik leiab, et kahtlus on põhjendatud, eraldab ta vaidlusaluse teabe hulgast kriminaalasjaga seotud andmed vastavalt läbiotsimismääruse tingimustele, kaasates uurimisasutuse ja advokatuuri esindaja ning muud isikud käesoleva paragrahvi lõigete 7, 9 ja 10 kohaselt.

(14) Kui advokatuuri esindaja ei vasta käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud tingimustele, teatab prokuratuur sellest advokatuurile ja advokatuur määrab viivitamata uue esindaja, sealjuures esindaja väljavahetamise põhjendusi avaldamata. Vaidlused advokatuuri ja prokuratuuri vahel advokatuuri uue esindaja määramise üle lahendab eeluurimiskohtunik prokuratuuri taotlusel viie päeva jooksul taotluse saamisest arvates.

§ 91³. Advokaadi või kaitsja ametiprivileegiga hõlmatud teabe nõudmine

(1) Isikult, kes kokkuleppel advokaadi, kaitsja või advokatuuriga hoiab teavet, mis võib olla hõlmatud advokaadi või kaitsja ametiprivileegiga, võib sellist teavet nõuda üksnes juhul, kui on täidetud käesoleva seadustiku § 91² lõikes 3 sätestatud tingimused.

(2) Teavet võib nõuda prokuratuuri taotlusel eeluurimiskohtuniku määruse või kohtumääruse alusel ja teave edastatakse otse kohtumääruse teinud kohtule.

(3) Teabe nõudmise määruks märgitakse:

1) milline teave välja nõutakse;

2) millist tõendusteavet ja millises ulatuses on lubatud otsida advokaadi või kaitsja ametiprivileegiga hõlmatud teabe hulgast;

3) milliseid meetmeid tuleb rakendada, et vältida ametiprivileegiga hõlmatud teabe õigustamatut ilmsikstulekut, ja kuidas toimida andmetega, mis ei seonu menetletava kriminaalasjaga.

(4) Kohus või eeluurimiskohtunik pitseerib teabe ja edastab selle menetlejale, kes kaasab advokatuuri esindaja ning korraldab kriminaalasjaga seotud andmete eraldamise käesoleva seadustiku § 91² lõigete 3–13 kohaselt.“;

16) paragrahvi 107 lõiget 3 täiendatakse teise lausega järgmises sõnastuses:

„Eksperitiisi tegemisel eksperdi kasutatud eriliiki isikuandmeid tohib eksperitiisiaktis kajastada üksnes eksperdiarvamuse põhjendamisel vältimatult vajalikus ulatuses.“;

17) paragrahvi 126² täiendatakse lõikega 4¹ järgmises sõnastuses:

„(4¹) Käesolevas seadustikus nimetatud jälitustoimingu tegemisel ametiprivileegiga hõlmatud teabe saamiseks tuleb järgida ka käesoleva seadustiku § 64² lõigetes 1–4 ja § 91² lõikes 3 sätestatud tingimusi. Advokaadi või kaitsja suhtes ei või käesoleva paragrahvi lõikes 4 sätestatud alusel teha jälitustoimingut üksnes põhjendusel, et advokaat või kaitsja suhtleb käesoleva paragrahvi lõike 3 punktides 2–4 nimetatud isikuga, vahendab talle teavet või osutab talle kaasabi.“;

18) paragrahvi 126⁷ lõige 2 tunnistatakse kehtetuks;

19) paragrahvi 126¹⁰ täiendatakse lõikega 4 järgmises sõnastuses:

„(4) Kui jälitustoimingu käigus koguti ametiprivileegiga hõlmatud teavet, ehkki jälitustoimingu aluseks oleva loa kohaselt ei olnud sellise teabe kogumine ette nähtud ja ei esine käesoleva seadustiku § 126¹² lõikes 3¹ sätestatud olukorda, eristab jälitustoimingu teinud või jälitustoimingut taotlenud asutuse ametnik ametiprivileegiga hõlmatud teabe ja võtab vajalikud meetmed, vältimaks selle alusetut muudele isikutele teatavaks saamist. Sellist teavet jälitustoimingu protokollile ega jälitustoimingu kokkuvõttele ei lisata ja neis ei kajastata ning seda võib tõendina kasutada üksnes selle isiku taotlusel, kelle perekonna- ja eraelu puutumatust jälitustoiminguga riivati. Jälitustoimingust teavitatakse ja kogutud andmeid tutvustatakse üldises korras.“;

20) paragrahvi 126¹² täiendatakse lõikega 3¹ järgmises sõnastuses:

„(3¹) Kui muu isiku suhtes seaduslikult tehtud jälitustoimingust nähtub tõendusteave, mis puudutab ametiprivileegiga isiku toime pandud või toime pandavat võimalikku kuritegu, võib jälitustoiminguga saadud teavet kasutada tõendina ka ametiprivileegiga isiku suhtes toimetatavas kriminaalmenetluses.“;

21) paragrahvi 126¹² lõige 9 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(9) Jälitustoimikud ja kogutud teabetalletused, mille säilitamist seadus ette ei näe, hävitatakse pärast seda, kui menetluse käigus tuvastatud isikule, kelle perekonna- ja eraelu puutumatust on jälitustoiminguga oluliselt riivatud, on seaduses sätestatud ulatuses ja korras antud võimalus teabega tutvuda ja ta ei ole seda võimalust kasutanud või ei ole teabe säilitamist taotlenud. Hävitamisele kuuluvad jälitustoimikud ja kogutud teabetalletused hävitab jälitusasutuse juhi moodustatud komisjon prokuröri juuresolekul. Toimiku ja kogutud teabetalletuse hävitamise kohta koostab komisjon akti, kuhu märgitakse hävitatud toimiku number või teave hävitatud teabetalletuse kohta ja hävitamise põhjus.“;

22) paragrahvi 126¹² täiendatakse lõikega 10 järgmises sõnastuses:

„(10) Käesoleva seadustiku § 126¹⁰ lõikes 4 nimetatud teabe kustutamise ja sellist teavet sisaldavate teabetalletuste hävitamise juurde kutsutakse jälitustoimingust puudutatud advokaat või selle võimatuse korral advokatuuri esindaja.“;

23) paragrahvi 146 lõiget 6 täiendatakse punktiga 2¹ järgmises sõnastuses:

„2¹) uurimis- või muus menetlustoimingus osalenud isiku vastuväited;“;

24) paragrahvi 146 täiendatakse lõikega 6¹ järgmises sõnastuses:

„(6¹) Protokollist peavad nähtuma asjaolud, mis võimaldavad hinnata menetlustoimingu käigus esitatud vastuväidete põhjendatust.“;

25) paragrahvi 175 lõiget 1 täiendatakse punktiga 9¹ järgmises sõnastuses:

„9¹) advokatuurile käesoleva seadustiku § 178¹ kohaselt makstavad summad;“;

26) seadustikku täiendatakse §-ga 178¹ järgmises sõnastuses:

„§ 178¹. Advokatuuri kulude hüvitamine advokatuuri esindaja töö eest

(1) Advokatuurile hüvitatakse kulud käesoleva seadustiku §-de 42, 91² ja 91³ alusel advokatuuri esindaja tehtud töö eest summas, mis ei või ületada sama aja eest kaitsjale riigi õigusabi tasumäära järgi makstavat tasu ja hüvitatavaid kulusid.

(2) Advokatuuri taotluse käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud kulude hüvitamiseks lahendab menetleja oma määrusega. Taotluses märgitakse, kes oli advokatuuri esindaja, millisel toimingul, millal ja kui kaua ta osales ning kui palju advokatuur talle selle eest maksis.“;

27) paragrahvi 217 täiendatakse lõikega 11 järgmises sõnastuses:

„(11) Advokaadi kinnipidamisel selgitatakse talle tema õigust lasta oma kinnipidamisest viivitamata teavitada advokatuuri juhatust ja kohtuda advokatuuri esindajaga teiste isikute juuresolekul. Advokatuuri juhatuse liikme kinnipidamisest teavitatakse advokatuuri esimeest. Teavitamise ja kohtumise võib prokuratuuri loal kõige kauem 24 tunniks edasi lükata, kui see on vältimatult vajalik, et ära hoida kriminaalmenetluse olulist kahjustamist.“;

28) paragrahvi 347 lõige 3 ja § 369 lõike 3 punkt 1 tunnistatakse kehtetuks.

§ 2. Advokatuuriseaduse muutmine

Advokatuuriseadust täiendatakse §-ga 57² järgmises sõnastuses:

„§ 57². Advokaadi volitus

(1) Õigusteenuse osutamise käigus kliendi esindamisel või kaitsmisel eeldatakse advokaadi volituste olemasolu. Vaidluse korral volituse olemasolu ja piiride üle tõendab volituse olemasolu ja sisu advokaadibüroo pidaja.

(2) Volituse eeldus ei kehti juhul, kui seadus näeb toimingu tegemiseks ette notariaalse volikirja nõude.

(3) Kui advokaat ei tegutse vahetult kliendi juuresolekul, võivad kinnipidamisasutus ja menetleja süüteoasjas põhjendatud kahtluse korral nõuda advokaadi kliendilt volikirja või advokaadi volituste muus vormis kinnitust.“.

§ 3. Kohtute seaduse muutmine

Kohtute seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 71 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Kohtunik ei või avaldada andmeid, mis on talle teatavaks saanud kinniseks kuulutatud kohtuistungil, ega ametiprivileegiga hõlmatud andmeid, mis on talle teatavaks saanud kriminaalmenetluses ametiprivileegi üle peetava vaidluse lahendamise käigus.“;

2) paragrahvi 72 täiendatakse lõikega 3 järgmises sõnastuses:

„(3) Kohtunik võib avaldada nõupidamissaladust üksnes kriminaalmenetluses Riigikohtu üldkogu loal.“.

§ 4. Krediidiasutuste seaduse muutmine

Krediidiasutuste seaduse § 88 täiendatakse lõikega 14 järgmises sõnastuses:

„(14) Käesoleva seaduse kohaselt pangasaladust hoidma kohustatud isik võib pangasaladust avaldada ülekuulamiseel süüteomenetluses.“.

§ 5. Pankrotiseaduse muutmine

Pankrotiseaduse § 85 lõige 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(4) Võlgniku või võlgniku lähikondse poolt pankrotimenetluses teabe andmise kohustuse täitmiseks antud teavet võib menetlejale süüteomenetluses väljastada teavet andnud isiku nõusolekul või kohtumääruse alusel.“.

§ 6. Patendivolniku seaduse muutmine

Patendivolniku seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 6 lõike 2 teist lauset täiendatakse pärast sõna „nõuda“ tekstiosaga „, välja arvatud süüteomenetluses kohtumääruse alusel“;

2) paragrahvi 6 lõiget 3 täiendatakse pärast sõna „teabekandjaid“ tekstiosaga „, välja arvatud süüteomenetluses kohtumääruse alusel“.

§ 7. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmine

Tervishoiuteenuste korraldamise seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 59³ lõige 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(5) Riikliku ekspertiisiasutuse kohtuarstil või selle asutuse lepingulisel arstil on juurdepääs tervise infosüsteemis olevatele isikuandmetele kohtuarstliku lahangu tegemiseks. Menetlusseadustikus sätestatud alustel ja korras on eespool nimetatutel juurdepääs kohtuarstliku ekspertiisi ja kohtupsühhiaatria ekspertiisi tegemiseks ning registreeritud eraekspertidil kohtupsühhiaatria ekspertiisi tegemiseks. Riikliku ekspertiisiasutuse DNA-ekspertidil on juurdepääs tervise infosüsteemi geneetilistele andmetele surnu isiku tuvastamiseks, kui isikut ei ole õnnestunud tuvastada muul viisil. Käesolevas lõikes sätestatud juurdepääsu ei saa käesoleva paragrahvi lõigete 3 ja 4 alusel piirata.“;

2) paragrahvi 59³ lõige 7 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(7) Lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 6 sätestatule väljastatakse isikuandmeid üksnes andmesubjekti enda nõusolekul. Ilma andmesubjekti nõusolekuta väljastatakse andmeid teadus- ja ajaloouringu ning riikliku statistika vajadusteks, süüteo- või kohtumenetluses menetlusseadustikes sätestatud alustel ja korras, käesoleva seaduse § 56 lõike 1 punkti 12 alusel moodustatud arstliku ekspertiisikomisjoni otsuse tegemiseks, Terviseametile ja Andmekaitse Inspeksioonile nende ülesannete täitmise tagamiseks, Kaitseministeeriumile kaitseväeteenistuse seaduses ja Kaitseliidu seaduses sätestatud terviseseseisundi hindamise üle

järelevalve tegemiseks ning muul juhul, kui tervise infosüsteemist andmete väljastamine või edastamine on seaduses sätestatud.“.

§ 8. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 257 täiendatakse lõikega 2¹ järgmises sõnastuses:

„(2¹) Isik võib keelduda ütluse andmisest advokaadilt saadud õigusabi sisu ja õigusabi saamise eesmärgil advokaadiga vahetatud teabe sisu kohta.“.

§ 9. Väärteomenetluse seadustiku muutmine

Väärteomenetluse seadustikus tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 20 lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(2) Lepingulise kaitsja volitusi tõendab volikiri. Volikiri lisatakse menetlejale saadetavale menetlusdokumendile, kui seda ei ole väärteotoimikus. Advokaadist kaitsja volitusi eeldatakse.“;

2) paragrahvi 20 täiendatakse lõikega 2¹ järgmises sõnastuses:

„(2¹) Kui advokaat ei tegutse vahetult kliendi juuresolekul, võib menetleja põhjendatud kahtluse korral nõuda volikirja või muus vormis kinnitust advokaadi volituste kohta.“;

3) paragrahvi 21 lõike 1 punkt 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„2) saada juriidiliselt või füüsiliselt isikult ning riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutusest kaitseülesande täitmiseks vajalikke andmeid ja dokumente;“;

4) paragrahvi 21 täiendatakse lõigetega 2¹ ja 2² järgmises sõnastuses:

„(2¹) Kaitsja võib esitada maakohtule taotluse teabevaldaja kohustamiseks väljastama andmeid ja dokumente, kui teabevaldaja alusetult keeldub neid kaitsjale kaitseülesande täitmiseks väljastamast. Kohus vaatab taotluse läbi 14 päeva jooksul taotluse saamisest arvates, kuulates vajadusel ära teabevaldaja, ning taotluse rahuldamise korral määrab tähtaja, mille jooksul tuleb taotletud andmed või dokumendid väljastada.“.

(2²) Teabevaldajat, kes jätab temale käesoleva paragrahvi lõike 2¹ alusel pandud kohustuse täitmata, võib maakohus kaitsja taotlusel trahvida.“;

5) seadustikku täiendatakse §-ga 32¹ järgmises sõnastuses:

„§ 32¹. Advokaadi ja kaitsja ametiprivileegi tagamine väärteomenetluses

Advokaadi või kaitsja ametiprivileegiga hõlmatud teavet sisaldava tõendi kogumise eesmärgil on lubatud menetlustoiminguid teha üksnes neis väärteoasjades, mille esemeks on korruptsiooni- või riigisaladuse kaitse alane väärtegu või selline väärtegu, mille kohtuväliseks menetlejaks on Rahapesu Andmebüroo, Andmekaitse Inspeksioon, Maksu- ja Tolliamet, Konkurentsiamet, Finantsinspeksioon või Keskkonnaamet ja mille eest on juriidilisele isikule ette nähtud rahatrahv, mille ülemmäär on 200 000 eurot või enam või mille ülemmäär on sätestatud protsendina juriidilise isiku käibest.“;

6) paragrahv 33¹ tunnistatakse kehtetuks;

7) paragrahvi 115 lõike 4 teine lause, § 139 lõike 5 teine lause ja § 158 lõike 3 punkt 1 tunnistatakse kehtetuks.

§ 10. Seaduse jõustumine

Käesolev seadus jõustub 2027. aasta 1. juunil.

Lauri Hussar

Riigikogu esimees

Tallinn,2026

Algatab Vabariigi Valitsus2026

(allkirjastatud digitaalselt)